

Enkele gedachten om pesten te voorkomen, c.q. NU aan te pakken.

Op elke school wordt gepest. Iedereen kent het uit zijn eigen schooltijd. Het hoort erbij, of niet? Pas als het uit de hand loopt wordt er aan de bel getrokken. Wat is eraan voorafgegaan?

Elke school kent het probleem van de pestkop en de zondebok. Soms is het een tijdelijk probleem, maar er zijn ook kinderen die na verloop van tijd altijd voorop blijken te lopen als er gepest wordt en kinderen die altijd het slachtoffer zijn. Voor de laatste groep kan de schooltijd een rampzalige periode zijn, voor de ouders is het een bron van zorg.

Wat zijn de gevolgen als men niet ingrijpt? Op korte termijn leidt het pesten op school voor de zondebokken tot psychisch en soms ook lichamelijk lijden. De kinderen gaan ernstig gebukt onder de plagerijen; het kan hun tijd op school grondig bederven. Sommigen gaan erdoor spijbelen of vermijden de zogenaamde "buitenschoolse activiteiten. Een aantal van deze kinderen doet na de basisschool een negatieve schoolkeuze, dat wil zeggen dat zij een school kiezen waar ze in ieder geval hun pestkoppen niet zullen tegenkomen.

Om actie te kunnen ondernemen is de eerste belangrijke stap dat het probleem bespreekbaar wordt. Verder moet op school duidelijk gemaakt worden wat de grenzen zijn van het toelaatbare "plagen in de omgang met elkaar.

A. Signaleren

Indien je het vermoeden hebt dat er sprake is van pesten op school kunnen er twee signaallijsten worden ingevuld. Gedurende een korte periode - van bijvoorbeeld een week - inventariseer je de signalen van zowel slachtoffer(s) als pestkop(pen). Korte gesprekjes met de vermoedelijke betrokkenen kunnen eveneens helderheid verschaffen. Als beide ingevulde lijsten aanleiding vormen voor het constateren van pesten op school, gaat u verdere informatie verzamelen.

Primaire en secundaire signalen

Eén of gewoonlijk meer signalen die hieronder worden benoemd, vormen een aanwijzing dat een leerling herhaaldelijk gepest of getreiterd wordt door leeftijdgenoten. Andere signalen kunnen er op duiden dat de leerling zelf één of meer leerlingen treitert. Deze signalen moeten serieus genomen en nader onderzocht worden. Bij treiterproblemen moet er krachtig opgetreden worden.

Bij de beschreven voorbeelden wordt een onderscheid gemaakt tussen primaire en secundaire signalen. Het onderscheid kan nuttig zijn, ook al is de grens niet altijd even duidelijk. Over het algemeen zijn primaire signalen direct en duidelijk verbonden met treiterproblemen. Ook secundaire signalen duiden vaak op zo'n situatie, maar het verband is niet zo rechtstreeks en sterk. Wanneer er alleen

secundaire signalen aanwezig zijn bij het kind, zal men voorzichtiger moeten zijn conclusies te trekken. De algemene kenmerken kunnen ook beschouwd worden als secundaire signalen.

Om de ernst van een bepaald signaal vast te stellen, moet men ook de frequentie ervan in acht nemen.

Jongens zijn vaker pestkop dan meisjes, maar ook moet opgemerkt worden dat treiteren door meisjes veel moeilijker te ontdekken is. De vrouwelijke pestkoppen gebruiken in het bijzonder minder zichtbare en meer subtiele, indirecte methoden van pesterijen, zoals kwaadspreken, roddelen en het manipuleren van de vriendschapsrelaties in de klas, bijvoorbeeld er voor zorgen dat een meisje haar "beste vriendin kwijtraakt. Tegelijkertijd moet benadrukt worden dat tot nu toe weinig bekend is over de typische kenmerken van vrouwelijke pestkoppen.

Algemene kenmerken van pestkoppen

Er zijn verschillende misvattingen of fabels in omloop over de psychologische gesteldheid van de typische pestkop. Dit is eerder aan de orde geweest. Behalve de reacties en gedragingen die we hierboven genoemd hebben, worden pestkoppen op school ook met de volgende algemene kenmerken getypeerd:

- ze zijn fysiek sterker dan hun klasgenoten en in het bijzonder hun slachtoffers; ze hebben dezelfde leeftijd of zijn iets ouder dan hun slachtoffers; ze zijn fysiek handig in spel, sport en gevechten; dat geldt voornamelijk voor jongens;
- ze hebben een grote behoefte om andere leerlingen te overheersen en te onderdrukken, zichzelf te bewijzen met macht en dreigementen, en hun zin door te drijven; ze pochen over hun - feitelijke of verzonnen - evenwicht op andere leerlingen;
- ze zijn heetgebakerd, impulsief en hebben een lage frustratiedrempel; zij hebben moeite zich aan de regels te houden en moeite met het accepteren van tegenwerking; ze proberen door bedrog voordeel te halen ten koste van anderen;
- ze zijn doorgaans tegendraads, opstandig en agressief tegenover volwassenen; ze kunnen volwassenen zelfs angst aanjagen, afhankelijk van de leeftijd en fysieke kracht van de jeugdige; ze zijn er goed in zichzelf "uit de problemen te praten;
- ze worden als stoer gezien en hardvochtig, en tonen weinig inlevingsvermogen voor leerlingen die getreiterd worden;
- ze zijn niet angstig of onzeker en in het bijzonder hebben zij een relatief positief beeld van zichzelf (gemiddelde of bovengemiddelde zelfwaardering);
- in vergelijking met hun leeftijdgenoten zijn ze al op een relatief jonge leeftijd betrokken bij ander antisociaal gedrag, zoals stelen, vandalisme en dronkenschap; ze gaan om met "verkeerde vrienden;

- ze kunnen een gemiddelde, hoge of lage populariteit onder klasgenoten hebben, maar ze hebben vaak ondersteuning van ten minste een kleine groep klasgenoten; in het voortgezet onderwijs zijn de pestkoppen meestal minder populair dan in het basisonderwijs;
- hun schoolprestaties kunnen gemiddeld, laag of hoog zijn op de basisschool; in het voortgezet onderwijs daarentegen halen ze gewoonlijk lagere cijfers en ontwikkelen ze een negatieve houding ten opzichte van de school.

B. Diagnostiseren

Het sociogram biedt je de gelegenheid om meer zicht te krijgen op de onderlinge relaties binnen de groep. *Er zijn twee mogelijkheden: je gebruikt de “directe vragenlijst (twee vragen) of de “indirecte vragenlijst (elf vragen). In beide situaties is enige toelichting noodzakelijk.*

- Leg de activiteit globaal uit. Bijvoorbeeld: “Zo direct stel ik jullie vragen die je schriftelijk moet beantwoorden. Het is de bedoeling dat je die vragen persoonlijk beantwoordt.
- Leg het doel uit: “Als groepsleerkracht ben ik geïnteresseerd in de relaties binnen de groep, wie met wie omgaat.
- *Verder tref je een verwerkingslijst aan in verband met het sociogram.*
- *Tevens wordt er in het stappenplan verwezen naar alternatieve instrumenten.*

C. Remediëren

- Ten slotte tref je op het volgende blad een formulier aan voor maatregelen op school-, groeps- en individueel niveau. Met het doorlopen van het stappenschema kun je - voor de eigen situatie - dit schoolspecifiek invullen.

PESTEN OP SCHOOL Protocol pesten

Datum _____

Maatregelen voor de school als geheel

Maatregelen in de groep

Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw

Individuele maatregelen

PESTEN OP SCHOOL Preventieplan pesten

Datum _____

Maatregelen voor de school als geheel

Maatregelen in de groep

Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw

Individuele maatregelen

PESTPROTOCOL - de afspraken

Voor de leerlingen:

- Doe bij een ander kind alleen dat wat je zelf ook leuk vindt.
- Kom alleen aan de ander als die dat wil.
- We noemen elkaar bij de voornaam en gebruiken geen scheldwoorden .
- Als je kwaad bent zeg je tegen de ander wat je niet leuk vindt zonder te slaan, schoppen of schelden.
Als dat andere kind niet luistert, zeg het dan pas tegen de meneer of juf.
- We laten andere kinderen zoveel mogelijk meespelen en we pakken niets van andere kinderen af.
- We lachen andere kinderen niet uit.
- De afspraken proberen we niet alleen op school, maar ook onderweg, thuis en bij anderen na te komen.

De school:

- De school heeft een contactpersoon binnen de school waar pesten gemeld kan worden.
- De beleving en het welzijn wordt gevolgd door het volgsysteem SCOLL. Ook kunnen de vragenlijsten van WMK (Werken Met Kwaliteit van Cees Bos) worden ingezet om voldoende data te verzamelen en het handelen er op af te stemmen.
- Bij een melding van pesten past men hoor en wederhoor toe
- Als er werkelijk pestgedrag is geconstateerd, worden betrokkenen op de hoogte gesteld en worden er passende maatregelen genomen. Zowel met de degene die wordt gepest als pesters. Dit gaat altijd in onderling overleg, al dan niet met externe hulp.
- Bij aanhoudend pesten kan de school besluiten om een leerling te schorsen of te verwijderen als dit een uitkomst zou bieden.
- Als instrument om zowel preventief als curatief maatregelen te kunnen nemen, heeft en geeft de school Kanjertraining.
- De school kan ook professioneel worden bijgestaan door externe instanties als JGT, GGD, etc. De contacten worden onderhouden door de school door de intern begeleiders.